

När började de kreativt skapande dra i handbromsen?

Regeringen har gjort slag i saken och med all önskvärd tydlighet visat att de inte bryr sig om vad Fredrik Reinfeldt säger. Hur skulle man annars kunna tolka det faktum att man inte skänker en tanke på hans numera klassiska floskel om ”att vi inte ska jaga en hel generation”.

Själv har jag ägnat en hel del tid åt att reda ut begreppen kring frågan om upphovsrätt, kopiering och fildelning. Det resulterade i att jag till min egen förvåning gick från att vara en gnällig Salieri till att bli en glad pirat med framtidsvisioner. Det var inte vad jag förväntat mig, men med all den information jag fick, både från antipirater och från pirater, fanns det ingen annan väg att gå.

Det jag kom fram till var följande:

1. Den tekniska möjligheten att kopiera och fildela är här för att stanna.
2. Det finns inga acceptabla sätt att stoppa den på.
3. Regeringen har inte fattat det.
4. En stor del av världens kreatörer har inte fattat det.

Jag kan inte komma på en enda teknisk uppfinning i världshistorien som genast anammats av miljoner människor och som man sedan frivilligt slutat använda trots att man fortfarande gillar de fördelar den erbjuder. Det enda som hindrar användandet av nya tekniska landvinningar är de tänkta användarnas ovilja att bruka dem. Om konsumenterna inte känner ett skriande behov efter en motionscykel med inbyggd mikrovågsugn och kalenderfunktion, så kommer den raskt att försvinna. Något som definitivt aldrig hindrat tekniska framsteg är tanken på att de eventuellt förändrar någon annans ekonomiska situation.

Det finns dessutom inga acceptabla sätt att stoppa fildelning av upphovsrättsskyddat material. Fråga vem som helst som kan något om de tekniska förhållandena kring det hela och de kommer att tala om att spårning av IP-nummer är värdelöst. Det är nämligen lätt att dölja sitt IP-nummer eller använda någon annans. Det är dessutom oacceptabelt att privata intressen ska få större befogenheter än polisväsendet att gå in och rota i folks privata uppgifter. Man kan också anta att det bara kommer att vara de stora aktörerna som har råd att jaga fildelare. Jättarna kommer sedan att ha fritt fram att använda maffiametoder för att skrämja folk att göra upp utan rättegång och till att betala oskäligt stora summor utan att den normala rättsvisan fått ha sin gång.

Regeringens förslag grundar sig alltså på en tanke om att taskiga bevis, taskig rättssäkerhet, taskig rättvisa och allmänt dålig stil är allt som behövs för att ignorera den viktiga rättsliga hörnsten som den personliga integriteten utgör. Det är en katastrof på många plan. Det betyder nämligen att regeringen:

- a. Inte alls fattar galoppen
- b. Inte är intresserad av att fatta den
- c. Slår dövörat till och vägrar lyssna på teknisk expertis
- d. Istället låter sig påverkas av privata intressen
- e. Sätter medborgarnas rättssäkerhet på spel för att Jon Bon Jovi ska få 50 öre när någon lyssnar på ”Living on a Prayer”.

Jag förstår om Jon Bon Jovi vill ha sina 50 öre, men till vilket pris? (Inget ont om Jon Bon Jovi, han får bara agera exempel.)

Jag är inte speciellt förvånad över att regeringen inte fattar galoppen, men det oroar mig djupt när en stor andel av världens kreatörer inte heller gör det och uppför sig som trotsiga tvååringar som inte får en tablettask i affären. Det är okej att lägga sig ned och skrika på golvet om man är två år gammal, men är man en fullvuxen kreatör får man faktiskt se mer sansat på saken.

Förutsättningarna för kreativ verksamhet har alltid varit under ständig förändring. De förutsättningar vi har nu är inte ens hundra år gamla, inte ens femtio. Ändå betar sig många som om världen håller på att falla samman. Faktum är att det är tvärt om. Världen håller på att öppnas upp. Hur då? undrar kanske Jan Guillou och andra som inte lärt sig mejla och googla än (se intervju med Ann-Marie Skarp i Aftonbladet 19/1 2008) och därför naturligtvis har en löjligt begränsad insikt om vad alltihop egentligen handlar om. Jo, käre Jan och alla ni andra som undrar, så här:

Nätet och fildelning har utvidgat de mindre kreatörernas möjligheter från att kanske bara sälja sin demo i den lokala skivbutiken eller sin kopierade bok i den lokala bokhandeln till att ha hela världen för sina fötter.

Kreatörer som ägnar sig åt smal, mer experimentell verksamhet har fått chansen att få en tillräckligt stor skara anhängare för att kunna leva på det. Hundra fans i Sverige betalar inte hyran, men lägg till några tusen fans i USA, England och Japan och voilà, hyran är betald.

De stora kreatörerna kan bli ännu större och kan erbjuda sina fans mer än någonsin. De kan dessutom göra det snabbare och billigare. Underligt nog är det just de sistnämnda, de stora kreatörerna, de med störst möjligheter att göra det bästa av situationen, som gnäller mest. Varför är de så rädda? Är det månne för att de trots sina pengar ofta saknar något som de mindre kreatörerna har i långt större utsträckning? De saknar visioner och framåtanda. De vill tjäna pengar som de alltid gjort. Det känns tryggt och det är fullt förståeligt. Problemet är att världen inte ser ut som den gjorde förr. De kan inte tjäna sina pengar på samma sätt som de alltid gjort, men istället för att lägga sin energi på att finna sin plats i den nya världen och ta reda på hur man tjänar pengar i den, så klamrar de sig fast i den gamla. Med tanke på de maffiametoder som regeringen nu föreslår att företag ska få använda i jakten på fildelare, borde de tänka om. Som författare vill i alla fall inte jag tjäna mina pengar på att mer eller mindre utöva utpressning mot mina läsare. Jag vill inte skämmas varje gång jag öppnar plånboken.

Personligen vet jag inte riktigt vad som är värst, att de medborgerliga rättigheterna kränks på order av privata intressen eller att vi lever i en tid där det är de kreativt skapande människorna som drar i handbromsen. Jag tror faktiskt att vi bevittnar något som helt saknar motstycke i historien. Vad händer med de modiga, kreativa själar som stod på barriaderna och blickade mot framtiden? Jag misstänker att de blev lite väl hemmastadda i salongerna och i takt med att både midjemått och bankkonto växte förlorade sig själva en aning. Sådant kan hända den bästa, men det är inte oåterkalleligt. Det går att ta ett steg tillbaka och välja en ny väg framåt. Det enda som behövs är vilja och framtidsvisioner. Knäckfrågan är om dagens kreatörer har det?

Så låt oss en gång för alla avliva myten om att fildelarna är kreatörernas största fiende. Det är nämligen inte sant. Kreatörernas största fiende är bakåtsträvan och lathet. Ser man tillbaka genom

historien, så är det inte de bakåtsträvande och lata kreatörerna vi minns. Vi minns bara de som gick ett par steg före alla andra, struntade i snålblåsten och skapade fantastiska verk. Så, kära kreatörer, vill ni vara en Mozart eller en Salieri? Det är dags att välja.

Anna Troberg (Rosetta Stens ena hjärnhalva)

20 mars 2008

Anna Troberg är en av författarna bakom pseudonymen Rosetta Sten som givit ut humoristiska romanen "Chefer från helvetet" (W&W, 2007). Hon har ett förflutet som förlagschef, men är nu en glad egenföretagare och jobbar som skribent, översättare, copywriter och bloggare på www.rosettasten.com.

(Denna artikel är fri att publicera både i digital och tryckt form. Författarnamnet måste publiceras med texten och texten får inte ändras.)